

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta (HE 91/2023 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Niina Nieminen, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- ryhmäpäällikkö Ville Koskinen, Tilastokeskus
- toiminnallinen vastaava Virpi Korhonen, Verohallinto
- toimitusjohtaja Juha A. Pantzar, Takuusäätiö sr
- johtava lakimies Antti Laitila, Finanssiala ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- Finanssivalvonta
- Suomen Pankki
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- professori Panu Kalmi

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Intrum Oy
- Suomen Asiakastieto Oy
- Keskuskauppakamari
- Kuluttajaliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia positiivisesta luottotietorekisteristä. Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskuk-

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

selle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi eräät kiireelliset tekniset lainmuutokset, joiden tarkoitus on varmistaa edellytykset positiivisen luottotietorekisterin sujuvalle käyttöönotolle keväällä 2024.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Laki positiivisesta luottotietorekisteristä hyväksyttiin eduskunnassa 27.6.2022 (EV 93/2022 vp — HE 22/2022 vp), ja se tuli voimaan 1.8.2022. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettu laki tulee voimaan vaiheittain niin, että rekisteri on kokonaisuudessaan käytössä 1.4.2026 lähtien.

Positiivinen luottotietorekisteri on viranomaisrekisteri, joka sisältää tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista. Rekisterin tarkoituksena on varmistaa luotettavien tietojen saaminen luotonhakijan taloudellisesta tilanteesta, kun arvioidaan luotonhakijan luottokelpoisuutta luotonantotilanteessa. Tavoitteena on myös ehkäistä ylivelkaantumista niin, että luonnolliset henkilöt saavat kootusti yhdestä paikasta ajantasaisen tiedon omista luotoistaan. Lisäksi rekisterillä pyritään varmistamaan riittävän laajapohjainen ja kattava tietopohja viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauteen, luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi sekä päätöksentekonsa tueksi. Rekisterinpitäjänä toimii Verohallinnon tulorekisteriyksikkö.

Hallitus antoi 30.11.2023 eduskunnalle esityksen laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta. Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös välttämättömät teknisluonteiset muutokset, joiden tarkoituksena on varmistaa rekisterin sujuva käyttöönotto kuluttajaluottoja koskevien tietojen osalta 1.4.2024.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

Keskeisten ehdotusten arviointia

Luottotietojen luovuttaminen luottotietorekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten

Voimassa olevan lain mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä voidaan luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle vain tilastojen laatimista varten. Hallituksen esityksessä positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 24 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että salassapitosäännösten estämättä rekisteristä voitaisiin luovuttaa Tilastokeskukselle tietoja myös sen ylläpitämää tutkija- ja aineistopalvelua varten. Näin positiivisen luottotietorekisterin tietoja voitaisiin hyödyntää paremmin tieteellisessä tutkimuksessa sekä yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten laatimisessa. Tietojen luovuttamista rekisteristä Tilastokeskukselle tutkimustarkoituksia varten pidet-

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

tiin tarkoituksenmukaisena jo nykyisen lain valmistelun yhteydessä. Tietojen luovuttaminen rekisteristä tutkimustarkoituksiin edellytti kuitenkin muutoksia myös tilastolain 5 §:ään, jossa säädetään tarkemmin tietojen käsittelyn edellytyksistä. Tämän vuoksi asia päätettiin tuolloin aikataulusyistä tuoda eduskunnan arvioitavaksi erillisenä hallituksen esityksenä.

Ehdotuksen mukaan tietojen luovuttamisen edellytyksenä on, että Tilastokeskukselle tutkimus- ja aineistopalveluja varten luovutettavat tiedot ovat välttämättömiä palvelussa tuotettavien valmisaineistojen muodostamiseksi. Verohallinnon tulorekisteriyksikön oikeus luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle sidotaan ehdotuksessa tietojen välttämättömyyteen, koska luovutettavia tietoja ei ole mahdollista täsmällisesti ja tyhjentävästi yksilöidä. Näin varmistetaan, että ehdotus on yhdenmukainen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa. Vaikka luottotietoja ei ole lähtökohtaisesti pidetty arkaluonteisina tietoina, niiden käsittelyyn voi kuitenkin liittyä erityisiä riskejä (PeVL 28/2022 vp ja PeVL 8/2022 vp). Lain 24 §:n 2 momenttiin ehdotetaan myös lisättäväksi viittaus tilastolakiin, jotta huolehditaan siitä, että luonnollisten henkilöiden tunnistetietoja annetaan positiivisesta luottotietorekisteristä vain tilastolain 5 §:n edellytysten täyttyessä.

Tiedot tutkimus- ja aineistopalveluja varten luovutettaisiin Tilastokeskukselle teknisen rajapinnan kautta. Tiedot voisivat tapauskohtaisesti sisältää myös suorat tunnistetiedot, jos tietojen yhdistely muihin aineistoihin on välttämätöntä esimerkiksi valmisaineistoja muodostettaessa. Tilastokeskus puolestaan luovuttaa tietoja tutkijoiden käyttöön tietoturvallisen etäkäyttöjärjestelmän kautta sen jälkeen, kun se on varmistanut, että tulosteet eivät sisällä yksittäisten henkilöiden tunnistamisen mahdollistavia tietoja.

Talousvaliokunta pitää kannatettavana ehdotusta positiivisen luottotietorekisterin tietojen luovuttamisesta Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalveluja varten hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ja sen mukaisin perusteluin. Valiokunta viittaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin ja toteaa, että rekisteritietojen luovuttaminen tutkimuskäyttöön ja eri rekisteritietojen yhdistäminen mahdollistaa nykyistä paremmin velkaantumiskehitykseen liittyvien toimintamekanismien analysoinnin sekä kokonaiskuvan muodostamisen kotitalouksien velkatilanteesta. Näiden aineistojen pohjalta tietoja voidaan hyödyntää huomattavasti paremmin myös yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Lisäksi tietoaineistot voivat olla merkityksellisiä kansalaisten talousosaamisen vahvistamiseen tähtäävässä työssä.

Muut hallituksen esitykseen sisältyvät muutosehdotukset

Hallituksen esitykseen sisältyy myös kuluttajaluottoihin liittyviä teknisluontoisia muutosehdotuksia, jotka koskevat positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavia tietoja, luotonantajalle luovutettavia tietoja sekä tietojen säilytysaikaa. Ehdotuksen mukaan muutokset ovat välttämättömiä, jotta positiivisen luottotietorekisterin sujuva käyttöönotto kuluttajaluottojen osalta voidaan varmistaa suunnitellun aikataulun mukaisesti.

Tiedot luonnollisista henkilöistä. Positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 4 §:n mukaan tiedot on ilmoitettava rekisteriin sellaisista henkilöistä, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi luoton myöntämisen ajankohtaan liittyvä rajausta, ja näin ollen luottoja koskevat tiedot tallennettaisiin jatkossa myös niiden henkilöiden osalta, jotka saavat suomalaisen henkilötunnuksen vasta luoton myön-

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

tämisen jälkeen. Vastaavasti rekisteriin tallennettaisiin tiedot myös niistä henkilöistä, joilla on suomalainen henkilötunnus ja jotka asuvat ensin pysyvästi ulkomailla, mutta muuttavat luottosuhteen aikana Suomeen. Muutoksen seurauksena rekisterin soveltamisalaan kuuluisi entistä suurempi joukko luonnollisia henkilöitä. Toisaalta yhdessä asiantuntijalausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että ehdotus voi joissain yksittäisissä tilanteissa vaikeuttaa luottojen koko elinkaarien systemaattista tarkastelua, koska jatkossa ilmoitusvelvollisuus lakkaa, jos henkilö muuttaa luoton myöntämisen jälkeen pois Suomesta. Talousvaliokunta viittaa hallituksen esityksen perusteluihin ja saamiinsa asiantuntijalausuntoihin ja pitää ehdotusta kannatettavana, koska se parantaa positiivisen luottotietorekisterin kattavuutta Suomessa sekä vakituisesti että tilapäisesti asuvien henkilöiden osalta.

Luotonantajille luovutettavat lyhennysvapaita koskevat tiedot. Voimassa olevan lain 22 §:n mukaan luotonantajille luovutetaan tiedot meneillään olevista, tulevaisuuteen ajoittuvista sekä jo päättyneistä lyhennysvapaita, jos jakson päättymisestä on kulunut enintään yksi vuosi. Ehdotuksen mukaan luotonantajille annettavia tietoja rajattaisiin niin, ettei tietoja päättyneistä lyhennysvapajaksoista enää luovutettaisi luotonantajille luottokelpoisuuden arviointia varten. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rekisterin käyttöönoton valmistelun yhteydessä on käynyt ilmi, että näillä tiedoilla ei ole luotonantajille selkeää käyttötarkoitusta. Yhdessä asiantuntijalausunnossa kuitenkin todetaan, että joissain tilanteissa myös päättyneitä lyhennysvapaita koskeva tieto voi olla merkityksellinen luotonantajalle luottokelpoisuutta arvioitaessa. Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksen perustelujen sekä useiden asiantuntijalausuntojen tavoin ehdotettua rajausta perusteltuna ja yhdenmukaisena EU:n tietosuoja-asetuksessa säädetyn henkilötietojen minimointiperiaatteen kanssa.

Tietojen säilytysaika. Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettujen tietojen säilytysajasta säädetään positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 32 §:ssä. Säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että kertaluottojen osalta aika tietojen poistamiselle rekisteristä laskettaisiin siitä, kun velvollisuus maksaa luottoa on lakannut. Muutoksen seurauksena säännös kattaisi myös tilanteet, joissa velvollisuus maksaa luottoa on lakannut muusta syystä kuin sen vuoksi, että luotto on kokonaisuudessaan maksettu. Jatkuvien luottojen osalta aika tietojen poistamiselle rekisteristä puolestaan laskettaisiin siitä, kun luottosopimus on päättynyt ja velvollisuus maksaa luottoa on lakannut. Muutoksen tarkoituksena on varmistaa, että niissäkin tilanteissa, joissa luottoa on vielä jäljellä luottosopimuksen päättymisen jälkeen, aika tietojen poistamiselle rekisteristä laskettaisiin siitä, kun luotto on maksettu. Talousvaliokunta viittaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin ja pitää tietojen säilytysaikaa koskevia muutosehdotuksia perusteltuina.

Kokoavia huomioita

Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto ja sen sisältämät tiedot antavat entistä paremmat mahdollisuudet puuttua luonnollisten henkilöiden talousongelmiin ja katkaista talousongelma-kierteet nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Rekisteri mahdollistaa myös luottolaitosten luottusjärjestelmien kehittämisen siten, että kuluttajaluottoihin liittyvät tappiot pysyvät aiempaa pienempinä. Talousvaliokunta viittaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin ja pitää erittäin tärkeänä, että positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto etenee sujuvasti ja suunnitellussa aikataulussa.

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

Eräissä asiantuntijalausunnoissa on esitetty huomioita ja parannusehdotuksia esimerkiksi lyhennysvapaita ja tietojen säilytysaikaa koskevien säännösehdoitusten yksityiskohtiin. Talousvaliokunta pitää asiantuntijalausunnoissa esitettyjen ehdotusten tavoitteita sääntelyn selkeyden näkökulmasta sinänsä perusteltuina. Uusien elementtien sisällyttäminen rekisteriin näin myöhäisessä valmisteluvaiheessa edellyttäisi kuitenkin huolellista valmistelua ja todennäköisesti viivästyttäisi rekisterin käyttöönottoa kuluttajaluottojen osalta sekä lisäksi kustannuksia. Valiokunta korostaa, että positiivisen luottotietorekisterin tulee olla tasapainoinen kokonaisuus, jossa huomioidaan tietosuojan ja perustuslain vaatimukset sekä pystytään toteuttamaan järjestelmä teknisesti niin, että rekisterin käyttäminen on mahdollisimman helppoa ja että kustannukset pysyvät kohtuullisina. Talousvaliokunta toteaa, että se on aiemmassa mietinnössään (TaVM 17/2022 vp — HE 22/2022 vp) kiinnittänyt kriittistä huomiota järjestelmästä aiheutuviin kustannuksiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että positiivisen luottotietorekisterin ominaisuuksia ja käyttömahdollisuuksia pyritään parantamaan myös sen käyttöönoton jälkeen. Asiantuntijalausunnoissa esitetyt jatkokehitystarpeet on tärkeää ottaa arvioitavaksi positiivista luottotietorekisteriä edelleen kehitettäessä. Valiokunta viittaa tältä osin myös mietintöönsä TaVM 17/2022 vp, jossa otetaan esille taloyhtiölainojen sisällyttäminen positiiviseen luottotietorekisteriin. Valiokunnan saaman tiedon mukaan työ osakaskohtaisten velkaosuuksien siirtämiseksi rekisteriin on jo aloitettu. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että positiivisen luottotietorekisterin kehittämistä jatketaan niin, että siitä muodostuu yksittäisten henkilöiden, luotonantajien, viranomaisten sekä tutkijoiden näkökulmasta mahdollisimman toimiva ja kustannustehokkaasti rakennettu kokonaisuus.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 91/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

Helsingissä 29.2.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
varapuheenjohtaja Ville Kaunisto kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Heikki Vestman kok
varajäsen Juha Mäenpää ps (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen